СТОПАНСКА АКАДЕМИЯ „Д. А. ЦЕНОВ“ – СВИЩОВ

СЪЮЗ НА УЧЕНИТЕ В БЪЛГАРИЯ – КЛОН СВИЩОВ

НАУЧНО-ПРАКТИЧЕСКА
КОНФЕРЕНЦИЯ

ИКОНОМИКАТА НА БЪЛГАРИЯ – 30 ГОДИНИ СЛЕД НАЧАЛОТО НА ПРОМЕНИТЕ

Свищов, 22 ноември 2019 г.

Сборник с доклади

Конференцията е посветена на 75 години от създаването на Съюза на учените в България

Академично издателство „Ценов“
Свищов
2020

ПРОГРАМЕН КОМИТЕТ

Доц. д-р Иван Марчевски – Ректор на СА „Д. А. Ценов“ - Свищов
Проф. д.б.н. Диана Петкова – Председател на Съюза на учените в България
Доц. д-р Тодор Кръстевич – Зам. ректор „Научноизследователска и проектна дейност“ на СА „Д. А. Ценов“
Доц. д-р Красимира Славева – Председател СУБ – клон Свищов

ОРГАНИЗАЦИОНЕН КОМИТЕТ

Проф. д-р Атанас Атанасов
Доц. д-р Христо Сирашки
Доц. д-р Пепа Стойкова
Гл. ас. д-р Зоя Иванова
Гл. ас. д-р Любка Илиева

РЕДАКЦИОНЕН СЪВЕТ

Председател:
Проф. д-р Атанас Атанасов
Членове:
Проф. д-р Поля Ангелова
Проф. д-р Маргарита Богданова
Доц. д-р Красимира Славева
Доц. д-р Христо Сирашки

НАУЧНИ СЕКРЕТАРИ
Гл. ас. д-р Зоя Иванова
Гл. ас. д-р Любка Илиева

Публикуваните материали са рецензирани. Авторите носят отговорност за съдържанието на материалите, изразените мнения, използваните данни, цитираните източници и езиковото оформление на текстовете.

ISBN 978-954-23-1815-6

СЪДЪРЖАНИЕ

ИКОНОМИКС, ФИНАНСИ, ЗАСТРАХОВАНЕ, СОЦИАЛНО ДЕЛО

Напълно автоматизирания луксозен комунизъм – опит за подмяна на идеологията с технология
Проф. д.н. Борислав Борисов, докт. Дмитрий Лем 7

Бюджетно осигуряване на националната сигурност – състояние и тенденции за периода 2010 – 2019 г.
Проф. д-р Андрей Захариев, ас. д-р Стефан Станимиров, докт. Русалин Русалинов.....18

За информационното общество в България – 30 години след началото на промените
Проф. д-р Йордан Василев 27

Човешките ресурси в здравеопазването (2009-2019 г.)
Доц. д-р Анастасия Марчева, гл. ас. Милена Владимирова.....35

Реформата в българското данъчно облагане и икономиката в сянка
Доц. д-р Валентин Милинов 43

Надзор върху застрахователната дейност в България в контекста на защитата на интересите на застрахованите
Доц. д-р Венцислав Василев 51

Българската икономика преди и след 30 години: източници на растежа
Доц. д-р Вера Пиримова 58

Глобализацията на съвременната икономика и мястото на България в нея
Доц. д-р Людмил Несторов 67

Осигурително-технически аспекти на взаимовръзката „вход – изход“ през призмата на адекватността и еквивалентността на пенсионноосигурителната система в България
Доц. д-р Пламен Йорданов, докт. Жанета Ангелова 76

Застраховането като възможност за осигуряване на допълнителен доход на хората в надработоспособна възраст
Доц. д-р Румен Ерусалимов 84

Конвергенция на финанси и застраховане в България –
проявления, тенденции, възможности
Доц. д-р Стоян Проданов.....93

Анализ на показателите за капиталова адекватност на банките
в България през периода 2007 – 2018 г.
Гл. ас. д-р Аглика Кънева 102

Еволюция на държавния надзор върху застрахователната
дейност в България
Гл. ас. д-р Анелия Панева 113

30 години пазарна икономика в България: ефекти върху заетостта
Гл. ас. д-р Елка Сярова.....121

Оценка състоянието на задлъжнялостта в подсектор
„Местно самоуправление“
Гл. ас. д-р Петко Ангелов, докт. Силвия Заркова.....129

Развитие и усъвършенстване на институционалната структура
на пазара на труда в България
Гл. ас. д-р Таня Илиева 137

Пъзел с изменчивостта – методология за тестване на БФБ
Гл. ас. д-р Цвета н Павлов 144

Осигуряване в Универсален пенсионен фонд – състояние
и възможности
Ас. д-р Йордан Йорданов.....153

Инвестирането във ВЕЦ като важен възобновяем енергиен източник
в България
Ас. д-р Стефан Станимиров, докт. Мирослав Костадинов.....161

Мястото на преките чуждестранни инвестиции
в българската икономика
Ас. Елица Петкова.....168

Парите – начален и краен стимулатор и ограничител на банковото
външнотърговско посредничество (Финансово-правни аспекти)
Ас. Игнат Папазов 177

Стрес тестовете на българската банкова система в контекста
на регулаторните изисквания на Базел III
Докт. Беатрис Любенова 184

Инвестиционните банки и ипотечните облигации
Докт. Борислав Киров 196

Презастраховането като инструмент за управление на риска
Докт. Вахан Бохосян 205

Отражение на петролните ценови шокове върху световната
икономика
Докт. Даниел Тунчев 211

Българският модел на системата „бонус-малус" и поредното
предизвикателство пред застрахователните компании
Докт. Михаела Монова 220

Проблеми и предизвикателства пред холдинговите дружества
в България
Докт. Теодора Цветкова 228

СЧЕТОВОДСТВО, КОНТРОЛ, АНАЛИЗ, СТАТИСТИКА

Същност и възможности за счетоводно отчитане
на специализираните пенсионни резерви в пенсионноосигурителните
дружества
Проф. д-р Атанас Атанасов 239

Съвременната агростатистика в България – началото
Проф. д-р Поля Ангелова 247

Стандартизация на счетоводството в предприятията от публичния
сектор в Република България
Доц. д-р Венцислав Вечев 255

Значими изменения в счетоводството в резултат на настъпилите
социално-икономически промени през последните 30 години
Доц. д-р Галина Чиприянова 261

Структурните промени в българската икономика и влиянието им
върху външната търговия и икономическия растеж
Доц. д-р Красимира Славева 270

Първи период в развитието на статистическия анализ
на „Отдалечени наблюдения“ ("OUTLIERS")
Доц. д-р Любомир Иванов **281**

Оценка на достъпа до интернет в дейността на предприятията
Доц. д-р Маргарита Шопова **288**

Стопански счетоводен анализ на ефективността и финансовата
стабилност на предприятието
Доц. д-р Марко Тимчев **296**

Правни аспекти на трансферното ценообразуване при данъчно
облагане в Р България
Доц. д-р Пенко Димитров **305**

Дуално или триално обучение по контролни дисциплини във висшето
образование – проблеми и предимства
Доц. д-р Пепа Стойкова **313**

Сравнителен анализ на финансирането на висшето образование
в страните от Европейския съюз
Доц. д-р Пламен Петков **324**

Предизвикателства пред одиторите в контекста на разширеното
докладване
Доц. д-р Силвия Костова **333**

Оценката на риска при извадковото изучаване в одита
Доц. д-р Стела Касабова **341**

Развитие на контрола върху акцизите през последните 30 години
Гл. ас. д-р Жельо Желев **347**

Мрежов модел за пътуване в България с БДЖ при планиране
на маршрут за пътуване с прикачване
Гл. ас. д-р Миглена Иванова **355**

Счетоводната професия в перспектива – умения и компетенции
Гл. ас. д-р Радосвета Кръстева-Христова **364**

Оценка на икономическото сближаване между областите в България
Гл. ас. д-р Тихомир Върбанов **371**

Проблеми при прилагането на разширения критерий на Дики-Фулър
Ас. д-р Евгени Овчинников 379

МЕНИДЖМЪНТ, МАРКЕТИНГ, МЕЖДУНАРОДНИ ОТНОШЕНИЯ ПЛАНИРАНЕ, ИНФОРМАЦИОННИ ТЕХНОЛОГИИ

Comparative Analysis of the Competitiveness of the Balkan Countries
Prof., PhD Lyubcho Varamezov.....387

Lean Management във висшето образование
Проф. д-р Маргарита Богданова 394

Стратегическият маркетингов мениджмънт – перспектива
за развитие на туристическите бизнес организации в България
Доц. д-р Ваня Григорова 403

Приложение на Big Data анализа за защита на информацията
Доц. д-р Веселин Попов, доц. д-р Петя Емилова 411

Проблемът с текучеството на персонала в българските предприятия
Доц. д-р Галина Захариева, докт. Дритон Сюлча.....419

Управление на преживяванията на персонала – фактор
за организационно развитие
Доц. д-р Ирена Емилова, гл. ас. д-р Милен Динков.....427

Подобряване на отрасловата свързаност чрез изграждане
на железопътния участък по коридор № 9
Доц. д-р Камен Петров, докт. Радослав Костев 436

Потенциал на индустриалния интернет за нещата за подобряване
на производствените процеси
Доц. д-р Наталия Маринова 445

Професионалното обучение и особености на системата
за професионално образование и обучение
Доц. д-р Христо Сирашки 453

Повишаване качеството на обслужване на клиенти чрез въвеждане
на нови технологии в търговията
Гл. ас. д-р Венцислава Минкова.....465

Предимства на гъвкавото управление на проекти и въздействието върху проектния риск
Гл. ас. д-р Евелина Парашкевова.....473

Социално-икономически промени - управленски аспекти
Гл. ас. д-р Елена Йорданова 481

Приложение на web 2.0 технологиите за споделяне на научни изследвания, ресурси и резултати
Гл. ас. д-р Кремена Маринова-Костова.....487

Съвременни предизвикателства пред управлението на регионалното развитие в Република България
Гл. ас. д-р Методи Иванов.....495

Маркетингови комуникации на българския бизнес в дигитална среда
Гл. ас. д-р Мирослава Ценкова 502

Местното самоуправление в България – някои основни постановки
Гл. ас. д-р Юлиян Господинов 510

Степен на интегрираност на приоритетите за интелигентна специализация в плановите документи
Ас. д-р Мариела Стоянова 518

Концепция за многостепенно управление: възникване, развитие, перспективи
Докт. Димитрина Проданова.....524

Развитие на електронната търговия в България през последните 30 години
Докт. Михаела Маркова.....533

ИКОНОМИКА НА ОТРАСЛИТЕ

Устойчивост в развитието на туризма в националната бизнес среда
Проф. д.ик.н. Таня Горчева 543

Българската индустрия – тридесет години по-късно
Проф. д-р Анета Денева.....551

Подпомагане на доходите на производителите от аграрния сектор
Доц. д-р Виолета Блажева 560

Съвременни измерения на управлението на талантите
Доц. д-р Искра Пантелеева 566

Значение на инфраструктурните коридори за регионалното икономическо развитие на България
Доц. д-р Камен Петров 574

Изследване на възможностите за развитие на туристическа дестинация „Свищов“
Доц. д-р Любка Илиева 583

Градско земеделие – алтернатива или необходимост
Доц. д-р Марина Николова 592

Теоретико-приложни аспекти на мърчандайзинга в българската търговска практика
Доц. д-р Петранка Мидова 603

Туристическите агенти, резервационните услуги на туроператорите и свързаните с тях дейности в България 30 години след началото на промените
Доц. д-р Петя Иванова 611

Изследване необходимостта от придобиване на търговски умения по женско предприемачество
Доц. д-р Светослав Илийчовски, доц. д-р Теодора Филипова 618

Бизнес среда и предприемаческа дейност на българските пивоварни предприятия
Доц. д-р Сергей Найденов 626

Атрибутивно анализиране на асортиментното разнообразие в точките на продажби
Доц. д-р Симеонка Петрова 634

Периодът на прехода – 30 години растеж на регионалните дисбаланси
Доц. д-р Тихомир Личев 642

Социална работа и социално предприемачество
Гл. ас. д-р Ваня Ганева 652

Анализ на сезонността в търговията
Гл. ас. д-р Венцислав Перков 660

Разкриване на нефинансова информация от големите български държавни предприятия
Гл. ас. д-р Емил Николов 667

Подходи за управление на риска в търговските предприятия
Гл. ас. д-р Зоя Иванова 676

Проблеми и предизвикателства пред развитието на туризма в България
Гл. ас. д-р Любомира Тодорова 684

Развитие на туристическа дестинация България като част от интернационалния туристически пазар
Гл. ас. д-р Павлин Павлов 690

Анализ на предприемаческите нагласи в България
Ас. д-р Ивайло Костов 698

Устойчиво развитие на българската индустрия
Докт. Айтен Сабри 706

Значение на пътната инфраструктура като фактор за подобряване състоянието на горскостопанските предприятия
Докт. Руслан Коларов 714

Анализ на възможни решения за преодоляване на височинните ограничения и ограниченията в газенето през канала море-езеро за по-големи плавателни съдове създавани от Аспарухов мост
Инж. Дойчин Ников, Красимира Вангелова 722

НАУЧНО-ПРАКТИЧЕСКА КОНФЕРЕНЦИЯ

ИКОНОМИКАТА НА БЪЛГАРИЯ – 30 ГОДИНИ СЛЕД НАЧАЛОТО НА ПРОМЕНИТЕ

Свищов, 22 ноември 2019 г.

Сборник с доклади

Конференцията е посветена на 75 години от създаването на Съюза на учените в България

ISBN 978-954-23-1815-6

Издателство и печат: Академично издателство „Ценов”
Свищов, ул. Градево № 24

740

СТРЕС ТЕСТОВЕТЕ НА БЪЛГАРСКАТА БАНКОВА СИСТЕМА В КОНТЕКСТА НА РЕГУЛАТОРНИТЕ ИЗИСКВАНИЯ НА БАЗЕЛ III

Докт. Беатрис Венциславова Любенова
Катедра „Финанси и кредит“,
Стопанска академия „Димитър А. Ценов“ – гр. Свищов,
beatris_lyubenova@abv.bg

Резюме: *По пътя към присъединяването на България към ERM II важна стъпка е проверката на качеството на активите и провеждането на стрес тестове за преглед устойчивостта на капиталовите позиции на банките. Целта на изследването е анализиране на получените резултати от проверката на качеството на кредитните портфейли на трите банки с най-голям размер на активите УниКредит Булбанк АД, ДСК ЕАД и ОББ АД и три банки с местен капитал – ПИБ АД, ЦКБ АД и Инвестбанк АД, както и причините за реализираните съотношения на капиталовите изисквания на тези финансови институции.*

Ключови думи: *стрес тестове на банките, качество на активите на банките, капиталови изисквания, кредитни портфейли на банките.*

JEL: *G21, G22, G28.*

STRESS TESTS OF THE BULGARIAN BANKING SYSTEM IN THE CONTEXT OF THE BASEL III REGULATORY REQUIREMENTS

Beatris Ventsislavova Lyubenova, Ph.D. Student
Department of Finance and Credit,
D. A. Tsenov Academy of Economics – Svishtov

Abstract: *In the course of Bulgaria's accession to ERM II, it is important to check the asset quality and to conduct stress tests for reviewing the sustainability of the banks' capital positions. The purpose of this study is to analyze the results obtained from reviewing the loan portfolio quality of the three largest banks by assets – UniCredit Bulbank AD, DSK EAD and UBB AD and three local banks – FIB AD, CCB AD and Investbank AD, as well as the reasons for the realized ratios of the capital requirements of these financial institutions.*

Keywords: *bank stress tests, asset quality of banks, capital requirements, credit portfolios of banks.*

JEL: *G21, G22, G28.*

Въведение

Наличието на стабилна банковата система е неизменна част от условията, които Република България трябва да изпълни, за да инициира процедура по присъединяване към ERM II. Като част от процедурата по присъединяване към банковия съюз, ЕЦБ извършва проверка на качеството на активите и стрес тест при два хипотетични сценария на шест банки, които оперират на банковия пазар в страната - трите банки с най-голям размер на активите УниКредит Булбанк АД, ДСК ЕАД и ОББ АД и три банки с местен капитал – ПИБ АД, ЦКБ АД и Инвестбанк АД. **Обект на изследване** в настоящата разработка са банките, които попаднаха в проверката на ЕЦБ. **Предмет на изследване** е методологията за провеждане на проверка на качеството на активите и стрес тестове на ЕЦБ. **Целта на изследването е** анализиране на получените резултати от проверката на качеството на кредитните портфейли на шестте банки, както и причините за реализираните съотношения на капиталовите изисквания на тези финансови институции.

Проверката на ЕЦБ включва два етапа – проверка на качеството на активите и съпоставяне на финансовите резултати за 2018 г. Методологията на ЕЦБ е създадена за банки с по-голям мащаб от тези на българския пазар, но според ЕЦБ тя успешно може да се прилага и при проверки на банкови институции с по-малък размер на активите. Водещо предимство на прилаганата методология е, че тя отчита ефекта от прилагането на МСФО 9 **(ECB, ECB updates manual for Asset Quality Review of banks)**. При провеждането на стрес теста на банковата система през 2016 г. сред планираните действия и мерки от всички български банки бе подготовката за въвеждане на МСФО 9 и необходимите промени в отчетността, произтичащи от него. Въвеждането на стандарта на 01.01.2018 г. доведе до значителни промени във финансовите отчети като изискване за начисляване на провизии на повече позиции, като например, провизиране на касовите наличности, както и депозитите в други банки.

Стрес тестовете включват два хипотетични сценария – базов и утежнен **(ECB, Asset Quality Review)**, при които се извършва симулация за три години напред на ключови макроикономически показатели - икономически растеж, инфлация, безработица, цените на жилищата и имотите с търговска цел. При базовия сценарий са направени предположения за умерени изменения на икономическата конюнктура. За разлика от базовия сценарий, при утежнения сценарий, са заложени порезки промени в макроикономическите показатели и се характеризира

с влошаване на икономическата конюнктура, нарастване на безработицата, намаляване растежа на БВП, спад в цените на жилищни и търговски имоти.

Финалните резултати от проверката на качеството на активите и стрес тестовете, показват че УниКредит Булбанк АД, ДСК ЕАД и ОББ АД, които са част от международни банкови групи, прилагат консервативна кредитна политика и са със стабилни капиталови показатели, които могат да абсорбират потенциални загуби при влошена икономическа обстановка. За разлика от големите банки, които са част от международни банкови групи, при банките с български капитал резултатите не са еднопосочни. При две от българските банки ПИБ АД и Инвестбанк АД отново са налице слабости в капиталовите позиции, както и при предходния стрес тест, като те отново имат необходимост от увеличаване на капитала. Въпреки декларациите им за оздравяване на капиталовите позиции след обявяване на резултатите през 2016 г., проблемът не е решен и в резултат на направените препоръки са предложени мерки, който да предприемат за укрепване на капиталовите си позиции. Недостигът на капитал на ПИБ АД при реализиране на негативния сценарий е в размер на 262,90 млн. евро, а за Инвестбанк АД – 51,80 млн. евро **(ЕЦБ завърши цялостната оценка на шест български банки)**.

1. Анализ на резултатите от стрес теста при УниКредит Булбанк АД, ДСК ЕАД и ОББ АД

В таблица 1 са представени получените резултати от стрес теста на кредитните портфейли на отделните сегменти на УниКредит Булбанк АД, ДСК ЕАД и ОББ АД. Направените корекции по отделните сегменти са минимални, като по отношение на някои от сегментите на кредитните портфейли, те са положителни за банките. Резултатите показват, че политиките за оценка и управление на кредитния риск в банките, които са част от международни банкови групи, са ефективни и съобразени с регулаторните капиталови изисквания. Най-големите банки на пазара поддържат нисък дял на необслужваните кредити, които дори и след корекциите, не променят значително резултатите си. Това от своя страна показва, че финансовите институции добре оценяват и управляват кредитния риск спрямо икономическата обстановка на пазара. Въпреки че прилаганата методология е доста консервативна и недостатъчно обективна относно пазарните условия в страната, банките показват устойчиви капиталови позиции. По време на проверката на

регулатора от Франкфурт, трите финансови институции са отбелязали, че експозициите на големи корпоративни клиенти, които развиват дейността си в сезонния бизнес, получават неблагоприятно третиране. Това се дължи на факта, че резултатите им са разгледани към 31.12.2018 г., а третирането им е по-строго заради влошени финансови резултати, като не се взема под внимание дали е имало просрочия при обслужване на задълженията.

Таблица 1

Резултати и корекции при прегледа на качеството на активите на УниКредит Булбанк АД, ДСК ЕАД и ОББ АД

Показатели (в млн. евро)	УниКредит Булбанк АД[1]		ДСК ЕАД[2]		ОББ АД[3]	
	Резултати	Корекции	Резултати	Корекции	Резултати	Корекции
Общо кредитни експозиции	10 516,34	-96,66	3 324,97	-13,18	2 147,70	-12,22
Потребителски портфейл	2 132,32	-4,03	1 073,90	-4,90	861,10	
Корпоративен портфейл	6 323,43	-92,63	1 659,02	-8,28	1 069,60	-12,22
Дял на необслужваните експозиции	6,18%	8,79%	10,20%	11,36%	11,24%	13,54%

Източник: ЕЦБ.

На фиг. 1. са представени капиталовите съотношения на CET 1 на трите банки според отчетите им към 31.12.2018 г., както и резултатите при двата сценария от проведения стрес тест. От годишните отчети към края на 2018 г. се изчисляват съотношенията на базовия капитал от първи ред (CET 1), които са значително над регулаторния минимум. УниКредит Булбанк АД, ДСК ЕАД и ОББ АД показват устойчиви капиталови позиции както при базовия, така и при негативния сценарии. Това се дължи на факта, че след проверката на кредитния портфейл, не са направени съществени корекции.

[1] https://www.bankingsupervision.europa.eu/ecb/pub/pdf/BGUNIC_DISCLOSURE_2019~19f24b9185.en.pdf?42b49d31e6cce94594de3f411d203b3c

[2] https://www.bankingsupervision.europa.eu/ecb/pub/pdf/BGDSKB_DISCLOSURE_2019~dad4804e38.en.pdf?5551250b74196af6d9c599fb1d173021

[3] https://www.bankingsupervision.europa.eu/ecb/pub/pdf/BGUNIT_DISCLOSURE_2019~6a82868c06.en.pdf?18ea06b87d71ba13abb5df4bf4f62d25

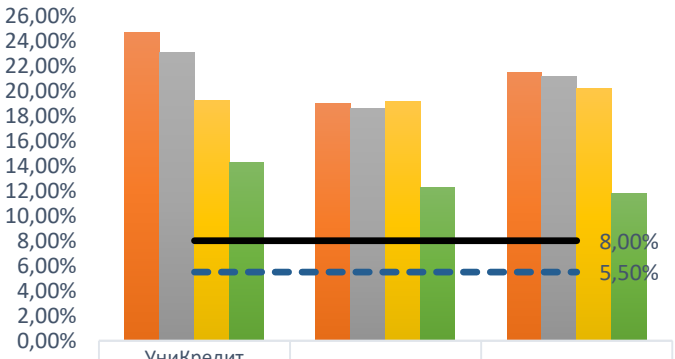

	УниКредит Булбанк АД	Банка ДСК ЕАД	ОББ АД
Съотношение на CET 1 към 31.12.2018 г. (в %)	24,70%	19,00%	21,50%
Съотношение на CET 1 след проверката (в %)	23,10%	18,60%	21,10%
Съотношение на CET 1 при базовия сценарий (в %)	19,20%	19,10%	20,20%
Съотношение на CET 1 при негативен сценарий (в %)	14,30%	12,30%	11,80%
Минимално изискуемо капиталово съотношение на CET 1 (в %)	8,00%	8,00%	8,00%
Минимално изискуемо капиталово съотношение на CET 1 при негативен сценарий	5,50%	5,50%	5,50%

Фигура 1. Капиталови съотношения на CET 1 на УниКредит Булбанк АД, ДСК ЕАД, ОББ АД

Източник: ЕЦБ[4]

Резултатите след провеждане на стрес теста показват най-висока стойност на съотношението на CET 1 на УниКредит Булбанк АД 23,10% (с 15,10% над минималните капиталови изисквания), следвана от ОББ АД с 21,10% (с 13,10% над регулаторния минимум) и ДСК АД 18,60% (с 10,60% над минималното съотношение). Сходни резултати се наблюдават при базовия сценарий, като ОББ АД реализира съотношение на CET 1 в размер на 20,20% (с 12,20% над регулаторния минимум), следвана от УниКредит Булбанк АД с 19,20% (с 11,20% над

[4] https://www.bankingsupervision.europa.eu/press/pr/date/2019/html/index.en.html?skey=ECB%20concludes%20comprehensive%20assessment%20of%20six%20Bulgarian%20banks

минималните изисквания) и ДСК АД с 19,10% (с 11,10% повече от изискуемия минимум). При негативния сценарий най-добри резултати на съотношение на СЕТ 1 реализира УниКредит Булбанк АД с 14,30% (с 8,80% над минималните изисквания при негативния сценарий), следвана от ДСК ЕАД с 12,30% (с 6,80% над изискуемия минимум при влошаване на икономическата ситуация) и ОББ АД с 11,80% (с 6,30% над изискуемия минимум при негативен сценарий).

2. Анализ на резултатите от стрес теста при ПИБ АД, ЦКБ АД и Инвестбанк АД

За разлика от трите най-големи банки в страната, при банките с местен капитал резултатите не показват такава устойчивост на капиталовите позиции и високо качество на кредитните портфейли. Единствено ЦКБ АД прави изключение като резултатите показват, че банката разполага с достатъчен капиталов резерв, който може да покрие загуби дори и при негативния сценарий на стрес теста. Резултатите на ПИБ АД и Инвестбанк АД показват проблеми, свързани с качеството на кредитния портфейл и неговото провизиране, както и капиталов недостиг. Двете банки отново показват слаби резултати, както и преди три години при проверката от БНБ за качество на активите и стрес тест при потенциални сценарии за развитието на икономиката.

В табл. 2 са представени резултатите и нанесените корекции след прегледа на качеството на активите на трите банки с български капитал. Символични корекции по сегментите на кредитния портфейл показват резултатите на ЦКБ АД, като нарастването на дела на необслужваните кредити от 8,14% на 16,76% не би създал необходимост от набирането на допълнителен капитал. Нарастването на дела им се дължи на факта, че по откритите експозиции в неизпълнение почти липсват начислени провизии. Въпреки това резултатите на ЦКБ АД показват умерен рисков апетит и стабилни капиталови позиции. При реализиране на базовия сценарий от стрес теста, ЦКБ АД отчита съотношение на базовия собствен капитал от първи ред в размер на 15,70%, което е със 7,70% над минималните капиталови изисквания. Резултатът на съотношението на капитала от СЕТ 1 при негативния сценарий е в размер на 8,00%, което е с 2,50% над минималното изискуемо ниво при негативен сценарий.

Таблица 2

Резултати и корекции при прегледа на качеството на активите на ПИБ АД, ЦКБ АД и Инвестбанк АД

(в млн. евро)	ПИБ АД[5]		ЦКБ АД[6]		Инвестбанк АД[7]	
	Резултати	Корек-ции	Резултати	Корек-ции	Резултати	Корекции
Общо кредитни експозиции	2 488,81	-411,13	1 294,80	-3,23	416,06	29,62
Потребителски портфейл	664,51	-3,00	350,40	-1,96	114,11	-11,16
Корпоративен портфейл	1 572,80	-408,12	727,30	-1,27	277,51	-18,46
Дял на необслужваните експозиции	19,06%	44,10%	8,14%	16,76%	29,50%	35,03%

Източник: ЕЦБ https://www.bankingsupervision.europa.eu/ecb/pub/pdf

За разлика от ЦКБ АД, резултатите при ПИБ АД и Инвестбанк АД показват значителни корекции при прегледа на качеството на активите. Най-сериозни корекции се наблюдават при кредитния портфейл на четвъртата по големина банка на пазара[8] ПИБ АД по отношение на корпоративния портфейл, който представлява 63,12% от кредитния портфейл на банката. Корекцията, която ЕЦБ е направила при проверката на качеството на активите, е в размер на 408,12 млн. евро (798,12 млн. лв.). Това от своя страна води и до увеличаване на дела на необслужваните експозиции, съставящи кредитния портфейл от 20,87% на 56,21% (табл. 3). Наличието на провизии по новооткритите експозиции в неизпълнение показва, че в банката са диагностицирали наличието на проблемни експозиции преди проверката. Всъщност още преди провеждането на стрес теста с двата хипотетични сценария за развитието на макроикономическа конюнктура, ПИБ АД има недостиг на капитал в размер на 124,51 млн. евро (243,52 млн. лв.), за да изпълни минималните капиталови изисквания. Ситуацията около ПИБ АД е още по-притеснителна, предвид факта че дори и при запазване на сходни макроикономически условия през следващите няколко години, размерът на недостига на капитал ще продължи да нараства. При реализиране на

[5] https://www.bankingsupervision.europa.eu/ecb/pub/pdf/BGFIRS_DISCLOSURE_2019~07d2b83caa.en.pdf?d2e92a9b519ab6890ce0f5b7fafed235

[6] https://www.bankingsupervision.europa.eu/ecb/pub/pdf/BGCENT_DISCLOSURE_2019~8e8f933a04.en.pdf?bda7f6224085ad5962c30de83e6fa2ba

[7] https://www.bankingsupervision.europa.eu/ecb/pub/pdf/BGINVE_DISCLOSURE_2019~a93d12ae97.en.pdf?9e06a1a02da2d3731d61fa4203a12e6a

[8] Към момента на изготвяне на изследването ПИБ АД е четвъртата банка в страната по размер на активите. Сделката за покупка на Банка Пиреос България АД и вливането и в Юробанк България АД по предварителни оценки ще бъде трета или четвърта по размер на активите.

негативния стрес сценарий, ПИБ АД би реализирала отрицателен размер на собствения капитал, което би било причина за отнемане на лицензa и за извършване на банкова дейност от страна на БНБ. Подобна е ситуацията и преди три години при проверката на БНБ, като тогава бе приет пакет с мерки за попълване на капиталовия недостиг. Сред обсъжданите варианти през 2016 г., както и сега, е набиране на необходимия капитал чрез БФБ, на която се търгуват акциите на банката. При публикуване на резултатите след предходната проверка като възможност за подобряване на капиталовата устойчивост, се разглежда привличането на стратегически инвеститор, но това не се реализира. Друг възможен вариант за подобряване на показателите на банката е чрез погасяване на подчинен срочен дълг или хибридни инструменти, които формират капитала от втори ред на банката и последващото им трансформиране в допълнителен капитал от първи ред в съответствие с Регламент 575. Предвид резултатите от проверката на качеството на активите и проведените стрес тестове регулаторният орган има достатъчно основания да изиска от банката не само да представи система от мерки за оздравяване на капитала, но и да осигури последващото им изпълнение.

Таблица 3

Корекции на дела на необслужвани експозиции по сегменти на кредитния портфейл на ПИБ АД и Инвестбанк АД

Сегмент	ПИБ АД[9]			Инвестбанк АД[10]		
	Преди проверката	След проверката	Разлика	Преди проверката	След проверката	Разлика
Общ дял на необслужвани експозиции	19,06%	44,13%	25,07%	29,50%	35,03%	5,53%
Потребителски портфейл	14,62%	14,62%	0,00%	31,97%	32,69%	0,72%
от които МСП	8,21%	8,21%	0,00%	41,18%	41,18%	0,00%
от които обезпечени с жилищна ипотека	-	-	-	13,47%	15,63%	2,16%
от които други	27,48%	27,48%	0,00%	-	-	-
Корпоративен портфейл	20,87%	56,21%	35,34%	28,32%	36,15%	7,84%

Източник: ЕЦБ, собствени изчисления

[9] https://www.bankingsupervision.europa.eu/ecb/pub/pdf/BGFIRS_DISCLOSURE_2019~07d2b83caa.en.pdf?d2e92a9b519ab6890ce0f5b7fafed235

[10] https://www.bankingsupervision.europa.eu/ecb/pub/pdf/BGINVE_DISCLOSURE_2019~a93d12ae97.en.pdf?9e06a1a02da2d3731d61fa4203a12e6a

Ситуацията с недостиг на капитал при Инвестбанк АД би се реализирала само при влошаване на икономическата ситуация, представена в негативния стрес сценарий. Основните корекции и тук са по отношение на корпоративния кредитен портфейл. Наличието на корекция по отношение на ритейл портфейла, където обезпечението е на жилищен имот, показва наличието на преоценка по експозициите. Откритите при проверката необслужвани експозиции водят до нарастване на дела им от 28,32% на 36,15%. Причината за нарастването се дължи на факта, че по тях липсват начислени провизии. Придобиването на кредитния портфейл на ТБ „Виктория“ също оказва влияние върху нарастването на дела на необслужваните експозиции. Важно е да се отбележи, че отчетените по-добри резултати към 31.12.2018 г. се дължат на 23 млн. лв. отрицателна репутация поради сделката за придобиване на ТБ „Виктория“. Ако не беше реализиран този ефект, Инвестбанк АД би отчела с 2 процентни пункта по-нисък резултат на базовия собствен капитал от първи ред. В допълнение, негативен ефект върху финансовата институция оказва и скандалът със сделките с венецуелски активи. Важно е да се отбележи, че и при предходната проверка през 2016 г., отново са открити същите слабости и необходимост от оздравяване на капиталовите позиции. Освен реализиране на сделката по придобиването на ТБ „Виктория“, капиталът на банката беше увеличен с 10 млн. лв. от страна на основния акционер. Възможностите, които има Инвестбанк АД за подсилване на капитала от първи ред, са чрез повторна капиталова вноска от акционерите на банката или чрез конвертирането на дългови и хибридни инструменти, съставляващи капитала от втори ред в размер на 20 млн. евро в допълнителен капитал от първи ред в съответствие с Регламент 575.

На фиг. 2. са представени съотношенията на базовия капитал от първи ред на трите банки, както и минималните капиталови изисквания при съответните условия. При базовия сценарий, ПИБ АД отчита съотношение на CET 1 в размер на 4,10%, което е с 3,9% под минималните капиталови изисквания в съответствие с Регламент 575. При реализиране на негативния сценарий съотношението на CET 1 достига -2,00%, което е с 3,5% под минимално изискуемия капитал при влошаване на икономическата ситуация.

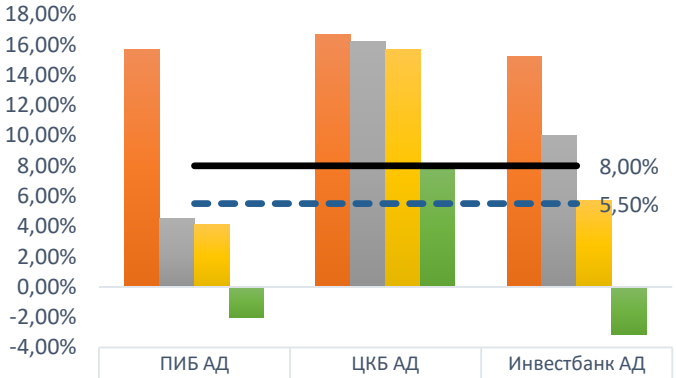

	ПИБ АД	ЦКБ АД	Инвестбанк АД
Съотношение на CET 1 към 31.12.2018 г. (в %)	15,70%	16,70%	15,20%
Съотношение на CET 1 след проверката (в %)	4,50%	16,20%	10,00%
Съотношение на CET 1 при базовия сценарий (в %)	4,10%	15,70%	5,70%
Съотношение на CET 1 при негативен сценарий (в %)	-2,00%	8,00%	-3,10%
Минимално изискуемо капиталово съотношение на CET 1 (в %)	8,00%	8,00%	8,00%
Минимално изискуемо капиталово съотношение на CET 1 при негативен сценарий	5,50%	5,50%	5,50%

Фигура 2. Капиталови съотношения на CET 1 на ПИБ АД, ЦКБ АД, Инвестбанк АД

Източник: ЕЦБ[11]

Резултатите на Инвестбанк АД след извършените тестове показват съотношение на CET 1 в размер на 10%, което е с 2% над минималните капиталови изисквания. При базовия сценарий банката отчита съотношение на базовия капитал от първи ред в размер на 5,70%, което е с 2,30% под минималното регулаторно изискване. Отрицателна стойност на съотношението на CET 1 е отчетена при негативния сценарий на стрес теста в размер на 3,10%, което е с 2,4% под минималното съотношение при влошаване на икономическата ситуация в страната.

[11] https://www.bankingsupervision.europa.eu/press/pr/date/2019/html/index.en.html?skey=ECB%20concludes%20comprehensive%20assessment%20of%20six%20Bulgarian%20banks

Изводи и заключения

Проверката на качеството на активите и провеждането на стрес тестове за преглед на устойчивостта на капиталовите позиции на трите банки с най-голям размер на активите и на три банки с местен капитал е важна част от пътя към присъединяването на България към ERM II. В резултат на направения анализ са изведени следните изводи:

- Трите най-големи банки в страната УниКредит Булбанк АД, ДСК ЕАД и ОББ АД реализират отлични резултати при проверката на качеството на кредитните им портфейли. Корекциите, които регулатора от Франкфурт прави, са минимални и не променят устойчивостта на капитала на финансовите институции. Резултатите от проведените стрес тестове показват, че и трите банки отчитат капиталови съотношения на CET 1 значително над минималните капиталови изисквания. Това показва способността им да абсорбират загуби дори и при влошена икономическа конюнктура, без да им е необходима подкрепа от банките-майки;
- Анализираните три банки с местен капитал не показват еднопосочни резултати. Резултатите на ЦКБ АД показват минимални корекции по отношение на кредитния портфейл, които от своя страна водят до умерено нарастване на дела на необслужваните експозиции. При проведения стрес тест при двата сценария, банката отчита устойчивост на капиталовите позиции при заложените в сценариите макроикономически условия. Две от банките – ПИБ АД и Инвестбанк АД, отново показват слабости както по отношение на качеството на кредитните портфейли, така и недостиг на капитал за устойчивост при двата макроикономически сценария. Налице е висока степен на сходство с отчетените резултати при проверката през 2016 г., когато тези финансови институции трябваше да представят пред БНБ пакет от мерки за оздравяване на капиталовите си позиции;
- Ситуацията около четвъртата по размер на активите банка[12] в страната ПИБ АД показва най-големи слабости както по отношение на качеството на кредитния и портфейл, така и за устойчивостта на капиталовите позиции. Корекциите, които ЕЦБ прилага по отношение на кредитния портфейл с корпоративни кредити, от 20,87% на 56,21% водят до значително нарастване на

[12] Към момента на изследването.

дела на необслужваните експозиции с 25,07%. В резултат на се налага допълнително провизиране на кредитните експозиции и е необходим капитал за покриване на кредитния риск. След проверката на качеството на кредитния портфейл ПИБ АД реализира капиталов недостиг и съотношение на CET 1 в размер на 4,50% (с 2,50% под минималните капиталови изисквания). При базовия сценарий съотношението на CET 1 е в размер на 4,10% (с 3,90% под минималните изисквания), а при негативния капиталовото съотношение достига отрицателна стойност в размер на -2% (с 3,50% под минималния изискуем размер от ЕЦБ). Недостигът на капитал е в размер на 262,90 млн. евро;

- Проверката на качеството на активите на Инвестбанк АД налага корекции по отношение на корпоративния кредитен портфейл, което води до увеличаване дела на необслужваните експозиции. Липсата на провизии по откритите необслужвани експозиции показва слабости по отношение на политиката за управление на кредитния риск. Недостигът на капитал на Инвестбанк АД при негативния сценарий е в размер на 51,80 млн. евро;
- За попълване на капиталовия недостиг ПИБ АД и Инвестбанк АД трябва да представят пакет от мерки, като възможните варианти за набиране на капитал са чрез капиталови вноски, набиране на допълнителен капитал, конвертиране на дългови капиталови и хибридни инструменти, съставляващи капитал от втори ред в допълнителен капитал от първи ред.

Използвана литература

ECB. (n.d.). Asset Quality Review. Retrieved from https://www.bankingsupervision.europa.eu/ecb/pub/pdf/ssm.assetqualityreviewmanual201806.en.pdf

ECB. (n.d.). ECB updates manual for Asset Quality Review of banks. Retrieved from ECB: https://www.bankingsupervision.europa.eu/press/pr/date/2018/html/ssm.pr180620.en.html

ЕЦБ завърши цялостната оценка на шест български банки. (n.d.). Retrieved from https://www.bankingsupervision.europa.eu/press/pr/date/2019/html/ssm.pr190726~1b474e3467.bg.html